

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ СКЛАДЕНИХ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ «ЧАСТИНИ» ТА «ЦІЛОГО»

І. І. Давидович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
кримінального права та
кримінології Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

К. П. Задня,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
кримінального права та
кримінології Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

Питання кримінальної відповідальності за насильницькі злочини традиційно викликають серйозний інтерес у науці кримінального права. У різний час їм були присвячені дослідження Л. Д. Гаухмана, М. І. Панова, Р. Д. Шарапова, В. В. Іванової, В. І. Осадчого, В. О. Навроцького, М. О. Бабія, Л. В. Сердюка, С. Д. Шапченка, С. С. Яценка та інших дослідників. У фокусі уваги вчених традиційно перебуває питання особливостей кваліфікації складених насильницьких злочинів при конкуренції «частини» та «цілого», однак, незважаючи на значну кількість наукових праць на цю тему, вітчизняна правозастосовча практика далека від одноманітності та суперечлива.

Відразу зауважимо, що під складеним насильницьким злочином у даній публікації розуміється одиничний злочин, законодавча характеристика якого передбачає насильство як окремий (самостійний) «фрагмент» об'єктивної сторони. При цьому такий «фрагмент» може «фіксуватися» різними законодавчими ознаками – «насильство, яке не є небезпечним для життя або здоров'я потерпілого, або погроза застосування такого насильства» (ч. 2 ст. 186 КК), «насильство, яке є небезпечним для життя або здоров'я потерпілого, або погроза застосування такого насильства» (ч. 3 ст. 189 КК), «насильство» (ч. 2 ст. 365 КК), «фізичне насильство або погроза його застосування» (ч. 1 ст. 152 КК).

Зазвичай, коли той або інший прояв насильства самостійно криміналізований на рівні Особливої частини КК і водночас охоплюється юридичним складом складеного насильницького злочину, кваліфікація дій особи здійснюється з урахуванням правила подолання конкуренції «частини» та «цілого». Якщо «частина» (прояв насильства) є менш тяжким злочином (орієнтир – межі санкцій статей (частин статей Особливої частини КК), аніж «ціле» (складений насильницький злочин), дії суб'єкта мають кваліфікуватися лише за статтею Особливої частини КК, яка встановлює відповідальність за злочин-«ціле» [1, 226; 2, 196; 3, 105]. В тих випадках, коли «частина» є більш тяжким злочином, аніж злочин-«ціле», або дорівнює йому за ступенем тяжкості, кваліфікація дій особи має здійснюватися за сукупністю злочинів [4, 78–79].

Правозастосовча практика переважно підходить до кваліфікації подібних ситуацій з урахуванням зазначених вище теоретичних правил. Наприклад, в абз. 1 п. 11 постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ППВСУ) «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 р. № 10 зазначено, що заподіяння в процесі розбою легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості тілесного ушкодження, позбавлення волі, вчинене способом небезпечним для життя або здоров'я потерпілого, нанесення побоїв, що мало характер мордування, охоплюється ст. 187 КК або ст. 189 КК і додаткової кваліфікації за іншими статтями КК, що передбачають відповідальність за злочини проти здоров'я, не потребують. В п. 8 ППВСУ «Про судову практику в справах про перевищення влади або службових повноважень» від 26 грудня 2003 р. № 15 міститься вказівка про те, що у випадках, коли при вчиненні перевищення влади або службових повноважень фізичне насильство полягає в незаконному позбавленні волі, завданні побоїв або ударів, заподіянні легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень, у мордуванні, а психічне – у реальній погрозі заподіяння фізичного насильства щодо потерпілого чи його близьких, дії винної особи потрібно кваліфікувати за ч. 2 ст. 365 КК. Зрештою, універсальний орієнтир щодо подолання конкуренції «частини» та «цілого» у випадках, коли норма-«частина» є менш суво-

Статтю присвячено проблемі застосування норм, які передбачають відповідальність за складені насильницькі злочини, при конкуренції «частини» та «цілого».

Ключові слова: кримінальна відповідальність, насильство, насильницькі злочини, правила кваліфікації

рою, передбачено в абз. 2 п. 11 ППВСУ «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 р. № 7. При цьому слід відзначити, що Пленум Верховного Суду України «не передбачив у ППВСУ № 7 від 4 червня 2010 р. підхід до кваліфікації випадків, коли санкція норми «цілого» передбачає не «більш суворе максимальне основне покарання», ніж санкція норми «частини». Проте це правило може бути сформульоване «від зворотного» – у зазначених випадках дії суб'єкта мають кваліфікуватися за сукупністю злочинів, юридичні склади яких передбачені нормою-«частиною» та нормою-«цілим» [5, 75]

Однак іноді подолання випадків конкуренції «частини» та «цілого» здійснюється всупереч згаданим вище правилам кваліфікації.

По-перше, в абз. 2 п. 3 ППВСУ «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» від 30 травня 2008 р. № 5 зазначено, що у разі поєднання насильницького заподіяння статевої пристрасті неприродним способом із заподіянням умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження дії винної особи необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених відповідною частиною ст. 122 КК та відповідною частиною ст. 152 або ст. 153 КК¹. Необхідно звернути увагу, що до прийняття зазначеної вище ППВСУ спричинення умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження в ході згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом і правозастосовча практика (див., наприклад, п. 7 ППВСУ «Про судову практику у справах про згвалтування та інші статеві злочини» від 27 березня 1992 р. № 4; п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду СРСР «Про судову практику у справах про згвалтування» від 25 березня 1964 р. № 2 (в редакції від 26 квітня 1984 р.), і теорія кримінального права [6, 286] традиційно «охоплювалися» юридичними складами зазначених вище статевого злочинів.

У зв'язку з цим слід визначитися, наскільки коректною є рекомендація, що міститься в абз. 2 п. 3 ППВСУ від 30 травня 2008 р. № 5. Відповідно до абз. 1 п. 3 цієї ж постанови під фізичним насильством, передбаченим диспозиціями ст.ст. 152 та 153 КК, слід вважати умисний зовнішній негативний вплив на організм потерпілої особи або на її фізичну свободу, вчинений з метою подолання чи попередження опору потерпілої особи або приведення її у безпорадний стан. Враховуючи це, кваліфікація умисних середньої тяжкості тілесних ушкоджень, спричинених в процесі згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, має здійснюватись диференційовано. У тих випадках,

¹ Слід відзначити некоректність формулювання цього правозастосовчого орієнтиру. Як впливає з першої половини речення, в ньому йдеться лише про випадки вчинення насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом. З другої ж половини цього речення можна зробити висновок про те, що воно стосується і випадків вчинення згвалтування.

коли зазначений вид тілесних ушкоджень спричиняється особі в результаті насильницьких дій, вчинених без мети примусити потерпілу особу до певних дій (наприклад, з метою привести її у безпорадний стан), скоєне має кваліфікуватися лише за ч. 1 ст. 152 або ч. 1 ст. 153 КК (за відсутності обтяжуючих чи особливо обтяжуючих обставин), оскільки спричинене умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, передбачене ч. 1 ст. 122 КК, санкція якої є менш суворою, ніж санкція ч. 1 ст. 152 або ч. 1 ст. 153 КК (така думка вже неодноразово висловлювалась в літературі [7, 79; 8, 301–302; 9, 124; 10, 42–45]).

Якщо ж умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження стало результатом насильницьких дій, які були спрямовані на подолання опору потерпілої особи, скоєне слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 ст. 152 або ч. 1 ст. 153 КК (за відсутності обтяжуючих чи особливо обтяжуючих обставин) та ч. 2 ст. 122. У цих випадках насильство, по суті, вчиняється з метою примусити потерпілу особу вчинити певні дії (наприклад, вступити в статеві зносини), а законодавець використав вказівку на дану мету при конструюванні кваліфікованого різновиду умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження, який є тотожним за ступенем тяжкості згвалтуванню, передбаченому ч. 1 ст. 152 (нижня та верхня межі санкцій ч. 2 ст. 122 та ч. 1 ст. 152 КК тотожні), та є більш небезпечним злочином, ніж насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, передбачене ч. 1 ст. та 153 КК (верхня межа санкцій ч. 2 ст. 122 та ч. 1 ст. 153 КК співпадають, а нижня межа санкцій ч. 2 ст. 122 вища за нижню межу санкцій ч. 1 ст. 153 КК), а отже, дії суб'єкта слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 122 та ч. 1 ст. 152 або ч. 1 ст. 153 КК (зазначимо, що такою ж висновку дійшла і Т. Д. Лисько [11, 10]).

Звернемо увагу, що О. О. Дудоров, критикуючи Пленум ВСУ в частині обов'язкового інкримінування за сукупністю з ч. 1 ст. 152 чи ч. 1 ст. 153 КК ч. 1 ст. 122 КК, водночас стверджує, що «передбачений ч. 2 ст. 122 КК кваліфікований вид умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження (у розглядуваному випадку мається на увазі вчинення злочину з метою примусу до певних дій – статевого зносин) немає підстав визнавати більш небезпечним злочином, ніж основний склад згвалтування, у зв'язку з чим вести мову про сукупність злочинів також, вочевидь, не варто» [7, 79]. Таким чином, на його думку, умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження ніколи не повинно одержувати додаткової оцінки в разі його заподіяння під час вчинення згвалтування. Якщо у наведеної цитаті О. О. Дудоров керується тотожністю меж санкцій ч. 2 ст. 122 та ч. 1 ст. 152 КК, то, як відзначалось вище, з точки зору теоретичних та правозастосовчих підходів це не повинно бути перешкодою для кваліфікації дій суб'єкта за сукупністю злочинів.

Отже, рекомендація, що міститься в абз. 2 п. 3 ППВСУ від 30 травня 2008 р. № 5 може бути визнана коректною лише частково.

Правило кваліфікації, відповідно до якого спричинення умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження в ході зґвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті не потребує кваліфікації за сукупністю злочинів, сприйняте і правозастосовчою практикою Російської Федерації (далі – РФ) та Республіки Казахстан (далі – РК). Зокрема, зазначене правило відображене в абз. 1 п. 15 постанови Пленуму Верховного Суду РФ від 15 червня 2004 р. № 11 «Про судову практику у справах про злочини, передбачені ст.ст. 131 та 132 КК» та в абз. 2 п. 3 нормативної постанови Верховного Суду РК від 15 травня 2007 р. № 4 «Про деякі питання кваліфікації злочинів, пов'язаних із зґвалтуванням та іншими насильницькими діями сексуального характеру». Відповідно до КК РФ вчинення кваліфікованого різновиду умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження (ч. 2 ст. 112 КК РФ) тягне за собою відповідальність у виді позбавлення волі на строк до п'яти років, а санкції ч. 1 ст. 131 та ч. 1 ст. 132 КК РФ передбачають покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до шести років. У свою чергу, ч. 1 ст. 120 КК РК («Зґвалтування») та ч. 1 ст. 121 КК РК («Насильницькі дії сексуального характеру») передбачають покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років, а ч. 2 ст. 104 КК РК («Умисне спричинення середньої тяжкості шкоди здоров'ю») – обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк.

За сукупністю злочинів мають кваліфікуватися дії суб'єктів і у випадках, коли заподіяння умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження, передбаченого ч. 2 ст. 122 КК, було вчинено в процесі реалізації об'єктивної сторони деяких інших складених насильницьких злочинів (ч. 2 ст. 157, ч. 2 ст. 161, ч. 2 ст. 162, ч. 2 ст. 406 КК). У зв'язку з цим ми не підтримуємо позицію П. С. Магишевського та С. Я. Лихової, які, очевидно, вважають, що будь-яке умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження охоплюється ч. 2 ст. 161 та ч. 2 ст. 162 КК [6, 300; 12, 294].

По-друге, правозастосовча практика не завжди коректно кваліфікує випадки заподіяння в ході зґвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. І в абз. 1 п. 12 чинної нині ППВСУ «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» від 30 травня 2008 р. № 5, і в абз. 1 п. 16 ППВСУ «Про судову практику у справах про зґвалтування та інші статеві злочини» від 27 березня 1992 р. № 4, яка втратила чинність, міститься однозначна вказівка щодо кваліфікації подібних ситуацій, лише за ч. 4 ст. 152 КК, що цілком відповідає правилам вирішення конкуренції «частини» та «цілого». Однак в ряді випадків суди кваліфікують дії винних всупереч рекомендаціям, сформульованим у ППВСУ. Так, Прилуцький міськрайонний суд Чернігівської області у вироці від 22 січня 2007 р. в справі

№ 1–24/2007 інкримінував двом особам, які в ході зґвалтування потерпілої спричинили останній умисне тяжке тілесне ушкодження, що потягло за собою смерть (один із винних вчинив із потерпілою ще й задоволення статевої пристрасті неприродним способом), ч. 2 ст. 121 та ч. 3 ст. 152 КК [13]. Червоноградський міський суд Львівської області у подібній ситуації кваліфікував дії винного за ч. 2 ст. 121 та ч. 4 ст. 152 КК (вирок від 14 лютого 2007 р. у справі № 1–9/07) [14]. Подібну судову практику слід визнати некоректною.

По-третє, в науковій літературі зверталася увага на те, що не повною мірою відповідає правилу «подолання» конкуренції «частини» та «цілого» абз. 1 п. 11 ППВСУ «Про судову практику в справах про перевищення влади або службових повноважень» від 26 грудня 2003 р. № 15, відповідно до якого спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження внаслідок перевищення влади або службових повноважень повинно кваліфікуватися за сукупністю ч. 3 ст. 365 КК та відповідною частиною ст. 121 КК [15, 133]. З огляду на співвідношення санкцій ч. 1 ст. 121 КК, яка передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років, та ч. 3 ст. 365 КК, що передбачає основне покарання у виді позбавлення волі на строк від семи до десяти років, спричинення в ході перевищення влади або службових повноважень умисного тяжкого тілесного ушкодження, передбаченого ч. 1 ст. 121, повинно охоплюватися ч. 3 ст. 365 КК та не потребує додаткової кваліфікації за ч. 1 ст. 121 КК.

Варто звернути увагу, що подібна проблема розглядалась і в російській науковій літературі [16, 422]. Зокрема, перевищення службових повноважень, поєднане з насильством або погрозою його застосування (ч. 3 ст. 286 КК РФ), карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років та позбавленням правом обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Умисне спричинення тяжкої шкоди здоров'ю, передбачене ч. 1 ст. 111 КК РФ, карається позбавленням волі на строк від двох до восьми років. І. О. Зінченко, яка є автором відповідного розділу в третьому томі «Енциклопедії кримінального права», пропонує кваліфікувати випадки спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження в ході перевищення службових повноважень, передбаченого ч. 1 ст. 111 КК РФ, лише за ч. 3 ст. 286 КК РФ. Водночас у п. 13 постанови Пленуму Верховного Суду СРСР «Про судову практику у справах про зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, службову недбалість та службовий підлог» від 30 березня 1990 р. № 4 (втратила чинність) містилась рекомендація щодо кваліфікації таких випадків за сукупністю злочинів. Щоправда, чинна нині постанова Пленуму Верховного Суду РФ «Про судову практику у справах про зловживання службовими повноваженнями та перевищення службових повноважень» від 16 жовтня 2009 р. № 19 взагалі не визначає, як саме мають кваліфі-

куватись подібні ситуації.

На наш погляд, запропонований І. О. Зінченко підхід є більш коректним з точки зору правила подолання конкуренції «частини» та «цілого». Авторка цілком виправдано пропонує кваліфікувати за ч. 3 ст. 286 КК РФ і випадки заподіяння в ході перевищення службових повноважень умисного тяжкого тілесного ушкодження, передбаченого ч. 2 ст. 111 КК РФ. Злочин, передбачений ч. 2 ст. 111 КК РФ, карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років. Однак особливо кваліфікований різновид перевищення службових повноважень за законодавством РФ необхідно розглядати як більш тяжкий злочин, оскільки окрім основного покарання він карається також і додатковим – позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

По-четверте, варто підкреслити, що певну специфіку має правозастосовчий підхід до кваліфікації випадків заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження, небезпечного для життя в момент заподіяння, в ході згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Оскільки правозастосовча практика не розглядає цей різновид тяжкого тілесного ушкодження як прояв особливо тяжких наслідків у межах ст.ст. 152 та 153 КК, відповідно до абз. 4 п. 11 ППВСУ від 30 травня 2008 р. № 5 воно традиційно кваліфікується за сукупністю злочинів, юридичні склади яких передбачені ст.ст. 152 або 153 КК та відповідною частиною ст. 121 КК. Очевидно, дії суб'єкта мають кваліфікуватися за сукупністю злочинів і у випадках спричинення умисного тяжкого тілесного ушкодження, небезпечного для життя в момент заподіяння в ході згвалтування, передбаченого ч.ч. 3 або 4 (за ознакою «вчинення злочину щодо малолітнього чи малолітньої») ст. 152 КК, або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, передбаченого ч. 3 ст. 153 КК (за ознакою «вчинення злочину щодо малолітнього чи малолітньої»), незважаючи на те, що злочини, передбачені ч. 3 ст. 152, ч. 4 ст. 152 та ч. 3 ст. 153 КК, є більш тяжкими, аніж злочин, передбачений ч. 1 ст. 121 КК.

Визначальним у даному випадку є те, що названі вище особливо кваліфікуючі ознаки, передбачені ч. 3 ст. 152, ч. 4 ст. 152 та ч. 3 ст. 153 КК не змінюють характер насильства у юридичних складах згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті, а отже, – оскільки певний прояв насильства (у даному разі – умисне тяжке тілесне ушкодження небезпечне для життя в момент заподіяння) не охоплюється ч. 1 ст. 152 або ч. 1 ст. 153 КК, немає підстав охоплювати його особливо кваліфікованим різновидом згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті². Однак видається, що

² Очевидно, що дане правило має бути застосоване і при кримінально-правовій оцінці випадків заподіяння умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження при обтяжуючих обставинах (ч. 2 ст. 122 КК) в ході вчинення особливо кваліфікованого різновиду згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті.

будь-який із різновидів умисного тяжкого тілесного ушкодження, передбачених ч. 1 ст. 121 КК, спричиняє шкоду здоров'ю людини, яка, щоправда, має різний характер. До того ж у жодній іншій постанові Пленум ВСУ не встановлює специфічних правил кваліфікації випадків заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження, небезпечного для життя в момент заподіяння. Більш коректно було б кваліфікувати подібні ситуації лише за ч. 4 ст. 152 чи ч. 3 ст. 152 КК, як вже неодноразово підкреслювалося в науковій літературі [7, 171–173; 8, 302–303; 17, 31–32; 18, 206].

Необхідно також звернути увагу на те, що правило конкуренції «частини» та «цілого» застосовується при кваліфікації тих складених насильницьких злочинів, юридичний склад яких включає ознаки «погроза насильством», «погроза насильством, що є небезпечним для життя або здоров'я» (наприклад, ч. 1 ст. 152, ч. 1 ст. 187 КК). У випадках, коли така погроза виявляється в погрозі вбивством, скоєне, як правило, кваліфікується лише за статтею Особливою частини КК, що встановлює відповідальність за складений насильницький злочин, оскільки він карається більш суворо, аніж погроза вбивством (ст. 129 КК). Поза тим, слід звернути увагу на певну некоректність даної правозастосовчої ситуації. Зазначені вище ознаки «погроза насильством», «погроза насильством, що є небезпечним для життя або здоров'я» охоплюють як єдиний прояв психічного насильства, що криміналізований в Особливій частині КК, – погрозу вбивством, так і прояви психічного насильства, які самі по собі не караються кримінальним законом, – погрози спричиненням тілесних ушкоджень, погрози завданням побоїв чи удару, погрозу незаконним обмеженням волі.

Таким чином, вищезазначені ознаки охоплюють собою як прояв поведінки, що сам по собі є злочинним, так і прояви поведінки, що самі по собі не є злочинними. У теорії кримінального права сформульовано правило, відповідно до якого «частина» у межах юридичного складу злочину-«цілого» завжди відповідає ознакам юридичного складу злочину певного виду [2, 195]. У зв'язку з цим вирішувати кримінально-правові ситуації, коли в ході вчинення складеного насильницького злочину, юридичний склад якого містить ознаку «погроза насильством» або «погроза насильством, що є небезпечним для життя або здоров'я», особа застосовує до потерпілого погрозу вбивством, з точки зору конкуренції «частини» та «цілого» некоректно. Очевидно, що подібні ситуації мають вирішуватися аналогічно до того, як кваліфікуються випадки вчинення шахрайства (див. п. 19 ППВСУ «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 р. № 10) або контрабанди (див. абз. 3 п. 11 ППВСУ «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 3 червня 2005 р. № 8) з використанням підробленого документа, чи втягнення неповнолітнього у злочинну діяльність, яке супроводжувалось за-

стосуванням до потерпілого насильства (див. п. 14 ППВСУ «Про застосування законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність» від 27 лютого 2004 р. № 2), а саме – за сукупністю злочинів, передбачених відповідною частиною ст. 129 КК та статтею Особливої частини КК, що встановлює відповідальність за вчинення складеного насильницького злочину відповідного виду (ч. 1 ст. 152 або ч. 1 ст. 187 КК). Відзначимо, що в абз. 2 п. 10 постанови «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» від 4 червня 2010 р. № 7 Пленум ВСУ фактично визнав відсутність конкуренції «частини» та «цілого» у випадку застосування до потерпілого під час зґвалтування чи розбою погрози вбивством, але при цьому сформулював вельми оригінальний підхід до кваліфікації –

якщо відповідне діяння (зокрема погрозу вбивством) «враховано законодавцем у диспозиції відповідної статті (частини статті) Особливої частини КК», «ці діяння окремої кваліфікації не потребують». Втім, залишається відкритим питання про те, коли таке «врахування» має місце, оскільки чіткі орієнтири для «ідентифікації» подібних випадків Пленумом сформульовані не були.

На нашу думку, для уникнення теоретичних дискусій та для забезпечення одноманітності правозастосовчої практики законодавцю було б доцільно у випадках, коли при конструюванні юридичного складу складеного насильницького злочину він вважає за потрібне використати ознаки «погроза насильством» або «погроза насильством, що є небезпечним для життя або здоров'я», обов'язково передбачити поряд з однією із них ознаку «погроза вбивством».

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Кудрявцев В. Н.* Общая теория квалификации преступлений / В. Н. Кудрявцев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2004. – 304 с.
2. *Марін О. К.* Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм: монографія / О. К. Марін. – К.: Атіка, 2003. – 224 с.
3. *Иногамова-Хегай Л. В.* Конкуренция уголовно-правовых норм при квалификации преступлений: учебное пособие / Л. В. Иногамова-Хегай. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 169 с.
4. *Устименко В. В.* Специальный субъект преступления / В. В. Устименко. – Х.: Выща школа, 1989. – 104 с.
5. *Задоя К. П.* Проблемы суперечности (неузгоджености) положений постанов Пленума Верховного Суда Украины щодо кваліфікації окремих проявів множинності злочинів / К. П. Задоя // Судова апеляція. – 2010. – № 4. – С. 72-77.
6. Научно-практичний коментар до Кримінального кодексу України / [Ю. В. Александров, П. П. Андрушко, В. І. Антипов та ін.]; відп. ред. С. С. Яценко. – 4-те вид., переробл. та доповн. – К.: А.С.К., 2005. – 848 с. – (Нормат. док. та комент.).
7. *Дудоров О. О.* Кримінально-правова характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: наук.-практ. посіб. / О. О. Дудоров. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – 352 с.
8. *Антошок Н.* Злочини проти особи в роз'ясненні Пленуму Верховного Суда України / Н. Антошок // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2010. – Вип. 51. – С. 298-307.
9. *Борисов В.* Кримінально-правова характеристика конститутивних ознак зґвалтування / В. Борисов // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 3. – С. 123-127.
10. *Брич Л. П.* Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи за законодавством України / Л. П. Брич. – Л.: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 84 с.
11. *Лисько Т. Д.* Кримінальна відповідальність за зґвалтування (порівняльно-правовий аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Т. Д. Лисько. – К., 2008. – 20 с.
12. *Лихова С. Я.* Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ Особливої частини КК України): монографія / С. Я. Лихова. – К.: Київський університет, 2006. – 573 с.
13. *Справа № 1–24/2007* // Архів Прилуцького міського районного суду Чернігівської області.
14. *Справа № 1–9/07* // Архів Червоноградського міського суду Львівської області.
15. *Задоя К.* Судова практика у справах про перевищення влади або службових повноважень: окремі проблеми та зауваження щодо її вдосконалення / К. Задоя // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 10. – С. 133-136.
16. *Энциклопедия уголовного права: Понятие преступления* // [И. Я. Гончарь, И. О. Зинченко, А. П. Козлов и др.]; отв. ред. В. Б. Малинин. – СПб.: Издание профессора Малинина, 2005. – Т. 3. – 2005. – 522 с.
17. *Игнатов А.* О квалификации изнасилования / А. Игнатов, А. Дьяченко // Вестник Верховного Суда СССР. – 1991. – № 5. – С. 30-32.
18. *Максимович Р. Л.* Спірні позиції Верховного Суда України з питань відповідальності за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості / Р. Л. Максимович // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – 2009. – № 3. – С. 202-208.

Давыдович И. И., Задоя К. П. Особенности квалификации составных насильственных преступлений при конкуренции «части» и «целого»

Статья посвящена проблеме применения норм, предусматривающих ответственность за составные насильственные преступления, при конкуренции «части» и «целого».

Ключевые слова: уголовная ответственность, насилие, насильственные преступления, правила квалификации

Davydovych Iryna, Zadoya Kostyantyn. The specifics of qualification of the composite violent crimes in case of the collision of «part» and «whole»

The article deals with the application of norms which providing responsibility for composite violent crimes, when there is the collision of «part» and «whole».

Key words: criminal responsibility, violence, violent crime, the rules of qualification